«Η διορθόδοξη συνεργασία στα πλαίσια της προετοιμασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας». Ομιλία του Μητροπολίτη Βολοκολάμσκ Ιλαρίωνα επί τη αναγορεύσει του εις Επίτιμον Διδάκτορα της Θεολογικής Ακαδημίας Αγίας Πετρουπόλεως

a:2:{s:4:"TEXT";s:78353:"

Μητροπολίτης Βολοκολάμσκ ΙΛΑΡΙΩΝ,

Πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων

του Πατριαρχείου Μόσχας,

Πρόεδρος της Συνοδικής Βιβλικής Θεολογικής Επιτροπής,

Πρύτανης του Πανεκκλησιαστικού Τμήματος

Μεταπτυχιακών και Διδακτορικών Σπουδών

Η ΔΙΟΡΘΟΔΟΞΗ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

1. Εισαγωγή

Θεοφιλέστατε, αγαπητέ άγιε Πρύτανη,

Σεβαστοί πατέρες, αδελφοί και αδελφές,

Κατ΄αρχάς θέλω να ευχαριστήσω εγκαρδίως το Επιστημονικό Συμβούλιο της Θεολογικής Ακαδημίας Αγίας Πετρουπόλεως για την υψηλή τιμή που μου επεφύλαξε με την απονομή τίτλου Επίτιμου Διδάκτορα Θεολογίας honoris causa.

Η Θεολογική Ακαδημίας Αγίας Πετρουπόλεως έχει ιστορία 290 ετών. Ανάμεσα στους

καταξιωμένους θεολόγους και εκκλησιαστικούς άνδρες, οι οποίοι διατέλεσαν Πρυτάνεις αυτής, συγκαταλέγεται και ο νυν Αγιώτατος Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσιών Κύριλλος, που αφιέρωσε στην Ακαδημία δέκα ολόκληρα χρόνια της ζωής του.

Δεν ήταν λίγες και οι προσπάθειες για την καλύτερη οργάνωση της Ακαδημίας, που καταβλήθηκαν από τον αοίδιμο Μητροπολίτη Λένινγκραντ και Νόβγκοροντ κ. Νικόδημο. Ως Πρόεδρος του Τμήματος Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Υποθέσεων ο Μητροπολίτης Νικόδημος έδιδε μεγάλη σημασία στη διορθόδοξη συνεργασία. Αυτός ήταν από τους πρωτεργάτες της διαδικασίας, η οποία τελικά έπρεπε να οδηγήσει σε σύγκληση της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Η πρώτη Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη της Ρόδου συνήλθε το 1961, δηλαδή μόλις ένα χρόνο μετά από την ανάληψη από τον Σεβασμιώτατο κ. Νικόδημο της προεδρίας του ΤΕΕΥ. Συμμετείχε άμεσα στην προσυνοδική διαδικασία μέχρι τον πρόωρο θάνατό του.

Σήμερα ανάμεσα στα καθήκοντά μου ως Πρόεδρος του Τμήματος περιλαμβάνεται και η αρχηγία της αντιπροσωπείας του Πατριαρχείου Μόσχας στις διορθόδξες διασκέψεις.

Θα ήθελα να αναφερθώ σήμερα στην ιστορία της προσυνοδικής διαδικασίας και τα αναμενόμενα από την Πανορθόδοξη Σύνοδο σε περίπτωση της συγκλήσεως αυτής.

Τα τελευταία το θέμα της προετοιμασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας συζητιέται έντονα στο δημόσιο χώρο και ιδιαίτερα στο Διαδίκτυο. Παρόλο που πολλές πληροφορίες για τα θέματα, που εξετάζονται στην πορεία της προετοιμασίας της Συνόδου, τον τρόπο συζητήσεως και τα πορίσματα των συζητήσεων διατίθενται από ανοιχτές πηγές, το ευρύτερο κοινό, αλλά και οι ακαδημαϊκοί εκκλησιαστικοί κύκλοι δεν είναι ακόμα επαρκές ενημερωμένοι για το παρόν ζήτημα. Έκρινα λοιπόν εύλογο να το θίξω σήμερα μιας και η προσυνοδική προχώρησε αρκετά και οι προοπτικές της ταχύτερης συγκλήσεως της Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας είναι αρκούντως ρεαλιστικές.

2. Βάσεις για την προετοιμασία και σύγκληση της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας

Το θέμα της προετοιμασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου περιβάλλεται ενίοτε από απορίες και καμιά φορά άμεσους συλλογισμούς σε ορισμένους κύκλους. Κάποια ΜΜΕ του περιθωρίου κήρυξαν ολόκληρη εκστρατεία κατά της συγκλήσεως της Συνόδου. Υπάρχουν διαδυκτιακές σελίδες, όπου φιλοξενούνται παραπηροφορήσεις σε ό, τι αφορα την προσυνοδική πορεία. Αναφέρονται παραπομπές στους Αγίους Πατέρες, οι οποίοι εξέθεταν τις απόψεις τους για άλλους λόγους και επομένως είναι αυθαίρετα τοποθετημένες εκτός συνάφειας. Οι ίδιες μέθοδοι ακολουθούνται και στα ανώνυμα φυλλάδια, τα οποία ενίοτε διανέμονται σε ναούς μας, όπου οι προοπτικές της

συγκλήσεως της Συνόδου χαρακτηρίζονται ως κάτι τρομακτικό. Καμιά φορά ακούγονται ακόμα φωνές όπως παύσουμε την κοινωνία μας με άλλες κατά τόπους Εκκλησίες. Τους πιστούς φοβερίζουν με το ότι η μέλλουσα να συνέλθει Σύνοδος θα είναι «του αντίχριστου», διότι εκεί δήθεν θα ληφθούν αποφάσεις που εναντιώνονται στη διδασκαλία, τα δόγματα, τους κανόνες και τα θέσπια της Εκκλησίας,.

Αυτού του είδους συλλογισμοί δεν είναι μόνο ανεδαφικοί, αλλά μαρτυρούν την άγνοια ή την προμελετημένη παραχαραξη των ιστορικών δεδομένων και της εκκλησιαστικής παραδόσεως από εκείνους, οι οποίοι τους εφαρμόζουν.

Σύμφωνα με την Ορθόδοξη εκκλησιολογία η ανώτατη μορφή της διορθόδοξης κοινωνίας και η έκφραση της ενότητας της Οικουμενικής Εκκλησίας είναι η Σύνοδος των Επισκόπων της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Ακολουθώντας την αποστολική παράδοση η Εκκλησία πάντα επεδίωκε τη συνοδική επίλυση των σπουδαιοτάτων ζητημάτων που αφορούσαν στην ύπαρξή της.

Καμία Οικουμενική Σύνοδος της Ορθόδοξης Εκκλησίας δε μπορούσε να θεωρηθεί εκ των προτέρων ως «Οικουμενική», διότι αυτός ο χαρακτηρισμός εδίδετο σε μια Σύνοδο μόνο από τις επόμενες Συνόδους για να τονισθεί η σημασία και η υποχρεωτική ισχύς των αποφάσεών της για όλο το χριστιανικό πλήρωμα.

Εν τω μεταξύ στους αιώνες που μεσολάβησαν από τη σύγκληση της Εβδόμης Οικουμενικής Συνόδου το 789 έχουν επανειλημμένως πραγματοποιηθεί Πανορθόδοξες ή Διορθόδοξες Σύνοδοι [1].

Στην αρχή του εικοστού αιώνα διαμορφώθηκαν καινούργιες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες που οφείλονταν στην κατάρρευση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας. Αναδείχθηκε ένα φαινόμενο όπως η Ορθόδοξη Διασπορά, συστάθηκαν νέες αυτοκέφαλες Εκκλησίες. Ως εκ τούτου προέκυψε μια σειρά ζητημάτων και κυρίως όσον αφορά στις διορθόδοξες σχέσεις, η οποία ήθελε πανορθόδοξη αντιμετώπιση.

Στην αρχή του εικοστού αιώνα υπό την αιγίδα της Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως διεξάχθηκαν δυο διορθόδοξα φόρουμ: το Πανορθόδοξο Συνέδριο της Κωνσταντινουπόλεως το 1923 και η Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Επιτροπή στην Ιερά Μονή Βατοπαιδίου Αγίου Όρους το 1930. Δυστυχώς σε αυτές τις συνελεύσεις σημειώθηκαν προσπάθειες επικυρώσεως ορισμένων διατάξεων έντονα νεωτεριστικής φύσεως. Ιεράρχες της Ορθόδοξης Εκκλησίας της Ρωσίας αντιτάχθηκαν σε αυτή την τάση στο Συνέδριο του 1923, ενώ το 1930 δε συμμετείχαν διόλου στην εργασία της Επιτροπής. Τελικά η προσυνοδική διαδικασία τη δεκαετία του ΄30 ανακόπηκε για να ανανεωθεί μετά από δυο δεκαετίες κατόπιν πρωτοβουλίας της Εκκλησίας μας με τις Συσκέψεις στη Μόσχα των Προκαθημένων και αντιπροσώπων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών του 1948

και του 1958.

3. Έναρξη προετοιμασίας της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου της Ορθοδόξου Εκκλησίας

Εντατικοποίηση της προετοιμασίας της Πανορθοδόξου Συνόδου σημειώθηκε το Σεπτέμβριο του 1961, οπότε στη Ρόδο συνεκλήθη η πρώτη Προσυνοδική Πανορθόδοξη Διάσκεψη.

Στα πλαίσια της Διασκέψεως καταρτίσθηκε ένας ευρύς κατάλογος θεμάτων (περισσότερα από εκατό θέματα), που αφορούσαν στις πολύ διαφορετικές πτυχές της ζωής της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Τελικα συνοψίσθηκαν σε οχτώ ενότητες. Αργότερα προστέθηκαν και άλλα τινα θέματα.

Σύμφωνα με τον εγκριθέντα κανονισμό όλες οι κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησές έπρεπε να τοποθετηθούν επί του καταλόγου.

Στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας τα σχέδια των κειμένων επί όλων των θεμάτων του καταλόγου επεξεργάσθηκαν από μια ομαδά κορυφαίων ειδικών θεολόγων: Ιεραρχών, κληρικών και λαϊκών με επικεφαλής τον Μητροπολίτη Νικόδημο. Η Επιτροπή ολοκλήρωσε τις εργασίες τις στο τέλος Ιουνίου του 1968. Τα βασικότερα σχέδια των κειμένων ο Μητροπολίτης Νικόδημος παρουσίαζε στις συνεδριάσεις της Ιεράς Συνόδου, οπου έτυχαν έγκρισης.

Τα έτη 1963 και 1964 συνήλθαν ακόμα δυο Πανορθόδοξες Διασκέψεις στη Ρόδο, όπου ασχολήθηκαν κυρίως με θέματα διαχριστιανικών σχέσεων.

4. Συρρίκωνση του καταλόγου

Στην Δ΄ Πανορθόδοξη Διάσκεψη, η οποία συνεκλήθη από 8 έως 15 Ιουλίου 1968 στη Γενεύη, αποφασίσθηκε η προετοιμασία της Πανορθοδόξου Συνόδου στα πλαίσια των Διορθοδόξων Προπαρασκευαστικών Επιτροπών και Πανορθοδόξων Προσυνοδικών Διασκέψεων.

Συστήθηκε η Γραμματεία για την εξυπηρέτηση των Προπαρασκευαστικών Επιτροπών και Προσυνοδικών Διασκέψεων με επικεφαλής έναν Ιεράρχη του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, υπεύθυνο για την ενημέρωση του Οικουμενικού Πατριαρχείου για τα αποτελέσματα των συνεδριών. Σημειωτέον ότι απορρίφθηκε η πρόταση της Ρωσικής Ορθοδόξου Εκκλησίας για την εκ περιτροπής διορισμό ως Γραμματέα αντιπροσώπων και άλλων κατά τόπους Εκκλησιών. Ως γλώσσες εργασίας επιλέγησαν τα Ελληνικά, τα Ρωσικά και τα Γαλλικά.

Επικυρώθηκε η διαδικασία επεξεργασίας και συντονισμού των θεμάτων του καταλόγου.

Σύμφωνα με τον εγκριθέντα κανονισμό η Αγία και Μεγάλη Σύνοδος δύναται να συγκληθεί από τον Οικουμενικό Πατριάρχη κατόπιν συνεννοήσεως με Προκαθημένους των κατά τόπους Ορθοδόξων Αυτοκεφάλων Εκκλησιών περατωθείσης μελέτης όλων των θεμάτων από τις Πανορθόδοξες Προσυνοδικές Διασκέψεις.

Η πρώτη Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Επιτροπή συνεκλήθη από 16 έως 28 Ιουλίου 1971 στο Σαμπεζύ Γενεύης, η οποία αφού μελέτησε τις συμβολές των Εκκλησιών επί έξι θεμάτων του ευρύτερου καταλόγου εισηγήθηκε στην ολομέλεια της πρώτης Πανορθοδόξου Προσυνοδικής Διασκέψεως τα πεσυμφωνημένα σχέδια κειμένων που αφορούσαν αυτά τα θέματα. Ταυτχρονα κατέστη αντιληπτη η ανάγκη συρρικνώσεως του καταλόγου θεμάτων εξαιτίας μεγάλου όγκου εργασίας που χρειαζόταν ενδεχομένως για την επεξεργασία όλων των θεμάτων.

Συνεπώς στην πρώτη Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη, συγκληθείσα από 21 έως 28 Νοεμβρίου 1976 στο Σαμπεζύ Γενέυης, ο κατάλογος συρρικνώθηκε για να περιλαμβάνει πλέον δέκα τα πιο φλέγοντα θέματα: α) Ορθόδοξος Διασπορά, β) Αυτοκέφαλο και τρόπος ανακηρύξεώς του, γ) Αυτόνομο και τρόπος ανακηρύξεώς του, δ) Δίπτυχα, ε) Ημερολογιακό ζήτημα, στ) Κωλύματα γάμου, ζ) Αναπροσαρμογή των περί νηστείας διατάξεων, η) Σχέσεις προς τον λοιπό χριστιανικό κόσμο, θ) Ορθοδοξία και οικουμενική κίνηση, ι) Συμβολή στην επικράτηση των χριστιανικών ιδεωδών της ειρήνης, της ελευθερίας, της αδελφοσύνης και της αγάπης μεταξύ των λαών, ως και στην άρση των φυλετικών διακρίσεων.

Έξι από τα δέκα θέματα (5 - 10) επεξεργάσθηκαν στο διάστημα 1971–1986 στα πλαίσια των δυο Διορθοδόξων Προπαρασκευαστικών Επιτροπών και τριών Πανορθοδόξων Διασκέψεων. Σημάντική ήταν η συμβολή των αντιπροσωπειών της Ρωσικής Εκκλησίας στην οριστική διαμόρφωση των σχετικών αποφάσεων που λήφθηκαν. Τώρα να δούμε τις αποφάσεις πιο αναλυτικά.

5. Το ημερολογιακό ζήτημα

Για πρώτη φορά το ημερολογιακό ζήτημα συζητήθηκε στη Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Επιτροπή του 1971, η οποία διαπίστωσε ότι το παρόν θέμα έχει δυο πτυχές: θεωρητική (θεολογική) και πρακτική (ποιμαντική).

Χάρη στις προσπάθειες των αντιπροσωπειών μιας σειράς των κατά τόπους Εκκλησιών, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσίας, στο σχέδιο του κειμένου τροποποιήθηκε σημαντικά μια παράγραφος, η οποία αρχικά έλεγε για την υποχρεωτική υιοθέτηση του νέου Ιουλιανού ημερολογίου από όλες τις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες (η σχετική εισήγηση για το θέμα συνέταξε η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδος).

Το θέμα συζητήθηκε ακολούθως από την πρώτη Πανορθόδοξη Διάσκεψη το 1976 και για τελευταία φορά από τη Β΄ Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη το 1982. Το τελικό κείμενο της Διασκέψεως του 1982 αντικατοπτρίζει την εξέλιξη στη μελέτη του ημερολογιακού ζητήματος για να διαπιστώσει ότι κατά το παρόν η υιοθέτηση του νέου Ιουλιανού ημερολογίου από όλες τις κατά τόπους Εκκλησίες καθίσταται ανέφικτη.

6. Κωλύματα γάμου

Το θέμα συζητήθηκε στα πλαίσια της Διορθόδοξης Προπαρασκευαστικής Επιτροπής του 1971 με πορίσματα, που βασίζονται στις συμβολές των Εκκλησιών Ρωσίας και Ελλάδος, λαβανομένων υπόψη των μεμωνομένων παρατηρήσεων των Εκκλησιών Σερβίας, Ρουμανίας, Βουλγαράις, Κύπρου και Τσεχοσλοβακίας.

Εξακριβώθηκαν βαθμοί συγγένειας πέραν των οποίων δεν επιτρέπεται ο γάμος ($5^{ος}$ βαθμός σε περίπτωση συγγένειας εξ αίματος και εκ αγχιστείας, $2^{ος}$ βαθμός σε περίπτωση της υιοθετήσεως ή πνευματικής συγγένειας). Σχετικά με τους κληρικούς τονίσθηκε ότι ο γάμος απαγορεύεται σε όσους εισήλθαν στην ιεροσύνη.

Η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η μοναχική κουρά αποτελεί απόλυτο κώλυμα γάμου.

Εκόμα η Επιτροπή επεσήμανε ότι στο θέμα των κωλυμάτων γάμου η Εκκλησία πρέπει να λαμβάνει υπόψη της τον τοπικό αστυκό κώδικα.

Το 1982 η Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη επικύρωσε εν γένει το σχέδιο της αποφάσεως για τα κωλύματα γάμου, το οποίο εισηγήθηκε από την Επιτροπή το 1971.

7. Το θέμα της νηστείας

Το θέμα της νηστείας κατ΄αρχάς συζητήθηκε από την Προπαρασκευαστική Επιτροπή του 1971. Μελετήθηκε και λήφθηκε ως βάση η συμβολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Σερβίας, η οποία εισηγήθηκε την επιβολή μιας ουσιαστικής μεταρρύθμισης στη νηστεία. Προτείνονας τις καταλύσεις η Σερβική Εκκλησία επικαλέσθηκε το δυσχερές της εφαρμογής των υφισταμένων διατάξεων περί νηστείας από τους χριστιανούς εξαιτίας κλίματος, τρόπου ζωής, δυσκολιών στην αναζήτηση νηστίσιμων τροφών, διότι οι ισχύουσες διατάξεις αποβλέπουν κυρίως στους μοναχούς.

Κατά του σχεδίου αυτού ασκήθηκε κριτική εκ μέρους μερικών Εκκλησιών και στη Β΄ Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη του 1982 η επεξεργασία αυτού χαρακτηρίσθηκε ως ανεπαρκής. Μετά από μια εκτεταμένη μελέτη του θέματος της νηστείας καταρτίσθηκε ένα νέο σχέδιο, επικυρωθέν από τη

Γ΄ Προσυνοδική Διάσκεψη του 1986. Οι μετέχοντες της Διασκέψεως απέρριψαν όλες τις προτάσεις του 1971, ενώ η χρήση της οικονομίας στο θέμα της νηστείας αφέθηκε για την ποιμαντορική σύνεση των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών.

Τα βασικά σημεία του κειμένου επί του θέματος της νηστείας, το οποίο ελήφθη από την Γ΄ Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη του 1986, σε γενικές γραμμές αναφέρει τη γνωστή διδασκαλία της Εκκλησίας για τη νηστεία, επεξηγώντας μόνο τη μέθοδο, η οποία πρέπει να εφαρμοσθεί στη σύγχρονη ποιμαντική πράξη.

8. Το θέμα των σχέσεων των Ορθοδόξων Εκκλησιών προς τον λοιπόν Χριστιανικόν κόσμον

Αυτό το θέμα για πρώτη φορά συζητήθηκε στα πλαίσια της Διορθόδοξης Προπαρασκευαστικής Επιτροπής του 1986. Το εισηγηθέν από την Επιτροπή σχέδιο κειμένου, όπου διδεται σημασία στους διαλόγους της Ορθόδοξης Εκκλησίας με τους Ρωμαιοκαθολικούς, Παλαιοκαθολικούς, Λουθηρανούς, Αγγλικανούς, Μεταρρυθμιστές, εκπροσώπους των αρχαίων Ανατολικών Εκκλησιών επικυρώθηκε από την Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη του 1986.

Το σεβαστό μέρος του κειμένου προς το παρόν έχει απαρχαιωθεί και θέλει σοβαρή επανεπεξεργασία εξαιτίας μεγάλων αλλαγών στο διαχριστιανικό διάλογο. Π.χ. ορισμένες προτεσταντικές ομολογίες πρεσβεύουν τις άκρως φιλελεύθερες απόψεις έχουν νομιμοποιήσει την ιεροσύνη των γυναικών, τις ομοφυλοφιλικές ενώσεις, και τις χειροτονίες ομοφυλοφίλων. Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας έχει διακόψει διάλογο με μια σειρά των προτεσταντικών ομολογιών για τους παραπάνω λόγους. Το 2000 η Ιερά Σύνοδος της Ιεραρχίας της Εκκλησίας μας υιοθέτησε ένα κείμενο με τίτλο «Οι βασικές αρχές των σχέσεων της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας προς την ετεροδοξία». Πιστεύουμε ότι τα βασικά σημεία του κειμένου πρέπει να ληφθούν υπόψη στο επεξεργασθέν σχέδιο του Πανορθοδόξουυ κειμένου επί του θέματος.

9. Το θέμα των σχέσεων Ορθοδοξίας και Οικουμενικής Κινήσεως

Αυτό το θέμα αφορά στη συμμετοχή της Ορθοδόξου Εκκλησίας σε διάφορους διαχριστιανικούς οργανισμούς, όπως το Παγκόσμιο Συμβούλιο Εκκλησιών, η Διάσκεψη των Ευρωπαϊκών Εκκλησιών κ.α. και συζητήθηκε το 1986. Κείμενο, το οποίο καταρτίσθηκε από την Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη σήμερα, μετά από είκοσι πέντε χρόνια, χρήζει ουσιαστικής επανεπεξεργασίας.

Το 1997 η Ιερά Συνόδος της Ιεραρχίας της Ρωσικής Εκκλησίας μελέτησε το θέμα της οικουμενικής κινήσεως και το ενδεχόμενο της περαιτέρω συμμετοχής της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας στο Π.Σ.Ε. Αποφασίσθηκε όπως συζητηθεί το ζήτημα της σύγχρονης οικουμενικής κινήσεως στο

πανορθόδοξο επίπεδο. Η Πανορθόδοξη Διάσκεψη συνεκλήθη με πρωτοβουλία της Ρωσικής και της Σερβικής Ορθόδοξης Εκκλησίας την άνοιξη του 1998 στη Θεσσαλονίκη. Διαπιστώθηκε η μεγέθενση και όχι η μείωση του δογματικού και ηθικού χάσματος μεταξύ Ορθοδόξων και ετεροδόξων μελών κατά τη διάρκεια όλου του διαστήματος της λειτουργίας του Π.Σ.Ε. Στη Διάσκεψη αποφασίσθηκε η συγκρότηση διμερούς επί τη βάσει ισοτιμίας επιτροπής επί του διαλόγου μεταξύ Π.Σ.Ε. και Ορθοδόξων Εκκλησιών. Την ιδέα εισηγήθηκε ο τότε Πρόεδρος του ΤΕΕΣ του Πατριαρχείου Μόσχας και νυν Αγιώτατος Πατριάρχης Μόσχας και Πασών των Ρωσιών Κύριλλος.

Οι αρχές της συμμετοχής στους διαχριστιανικούς οργανισμούς, οι οποίες επεξεργάσθηκαν από την Πανορθόδοξη Διάσκεψη, λήφθηκαν υπόψη κατά τον καταρτισμό του κειμένου «Οι βασικές αρχές των σχέσεων της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Ρωσίας προς την ετεροδοξία». Φρονώ ότι αυτό το μακρόχρονο έργο πρέπει να αντικατοπρισθεί μέσα στο μελλοντικό διορθόδοξο κείμενο με θέμα τις διαχριστιανικές σχέσεις.

10. Το θέμα της «Συμβολής των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών στην επικράτηση των χριστιανικών ιδεωδών ειρήνης, ελευθερίας, αδελφοσύνης και αγάπης μεταξύ των λαών, ως και στην άρση των φυλετικών διακρίσεων».

Το θέμα επίσης συζητήθηκε το 1986. Σημειωτέον ότι το καταρτισθέν τότε κείμενο επηρεάσθηκε αναμφισβήτητα από την εποχή του, διότι ασχολείται κυρίως με το θέμα του καθολικού αφοπλισμού. Ορισμένα σημεία του σχεδίου μπορούν να χρησιμοποιηθούν, διότι θέματα της χριστιανικής αντίληψης της ειρήνης, της αξιοπρέπειας του προσώπου, της ανθρώπινης ελευθερίας, το εθνικό ζήτημα θα είναι πάντα της επικαιρότητας.

11. Κρίση στο διορθόδοξο διάλογο τη δεκαετία 1990

Στην Γ΄ Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη του 1986 ενεκρίθη η ημερήσια διάταξη της επόμενης Πανορθόδοξης με την ένταξη των υπόλοιπων θεμάτων του συρρικνωμένου καταλόγου:

1. Διασπορά.

2. Αυτοκέφαλο και τρόπος ανακηρύξεως αυτού.

3. Αυτόνομο και τρόπος ανακηρύξεώς.

4. Δίπτυχα.

Παρόλο που η Δ΄ Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη ήταν να συγκληθεί στο προσεχές μέλλον,

όμως στην πραγματικότητα συνεκλήθη με καθυστέρηση είκοσι τριών ετών. Στο διάστημα αυτό επεξεργάσθηκε προκαταρκτικά μόνο το θέμα της Ορθοδόξου Διασποράς.

Η ανακοπή της προπαρασκευαστικής διαδικασίας στη δεκαετία 1990 οφείλεται στην ουσιαστική επιδείνωση των διμερών σχέσεων μεταξύ των Ορθοδόξων Εκκλησιών Κωνσταντινουπόλεως και Ρωσίας, πράγμα, το οποίο οδήγησε ακόμα στην προσωρινή (τετράμηνη) διακοπή της ευχαριστιακής κοινωνίας μεταξύ τους. Αυτό έγινε εξαιτίας παρουσιάσεως του εκκλησιαστικού προβλήματος στην Εσθονία, όπου το 1996 το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως δημιούργησε την ούτως λεγομένη Εσθονική Αποστολική Ορθόδοξη Εκκλησία (ΕΑΟΕ), παρόλο πού η Εσθονία ανήκει στην κανονική δικαιοδοσία της Ρωσκής Εκκλησίας και εκεί υπάρχει η Αυτοδιοίκητη Ορθόδοξη Εκκλησία της Εσθονίας του Πατριαρχείου Μόσχας. Το αδιέξοδο στην προσυνοδική πορεία οφείλεται στις προθέσεις της Κωνσταντινουπόλεως να καταστήσει την ΕΑΟΕ πλήρη μέτοχο των πανορθοδόξων διασκέψεων.

Με τον αποκλεισμό της ΕΑΟΕ του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως από την άμεση συμμετοχή στην προσυνοδική πορεία, το οποίο επιτεύχθη χάρη στη συμφωνία της Συνάξεως των Προκαθημένων και αντιπροσώπων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών το 2008 περί συμμετοχή στις διασκέψεις των αυτοκεφάλων μόνο Εκκλησιών, ανανεώθηκε η προετοιμασία της Πανορθοδόξου Συνόδου.

12. Το θέμα της διασποράς

Το θέμα αυτό είναι το πιο καίριο από τα εναπομείνοντα διότι αφορά στις συγκεκριμένες ανάγκες εκατομμυρίων Ορθοδόξων, οι οποίοι βρέθηκαν στην ξενιτιά ως αποτέλεσμα των μαζικών μεταναστεύσεων του πρώτου ημίσεως του εικοστού αιώνα. Σήμερα αυτοί οι άνθρωποι κατοικούν στις περιοχές, οι οποίες δεν υπάγονται σε καμία κανονική διακιοδοσία των τοπικών Ορθοδόξων Εκκλησιών: στη Βόρεια και Νότια Αμερική, στη Δυτκή Ευρώπη και την Αυστραλία.

Εν συνεχεία διαμορφώθηκε μια κατάσταση, η οποία δε συμμορφώνεται πλήρως με τους εκκλησιαστικούς κανόνες όταν στην ίδια πόλη συνυπάρχουν μερικοί Ορθόδοξοι Επίσκοποι, που ανήκουν σε διαφορετικές δικαιοδοσίες. Για πολλές δεκαετίες οι ύπαρξη των Ορθοδόξων μέσα στη Διασπορά ήταν συνδεδεμένη με την ανάγκη επιλύσεως πολλών αντιθέσεων μεταξύ των Εκκλησιών, πράγμα, το οποίο επηρέασε διχαστικά τη ζωή τους και καθιστούσε δυσχερή την κοινή Ορθόδοξη μαρτυρία.

Η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας πάντα επεδίωκε τη συνοχή των εν Διασπορά Ορθοδόξων κοινοτήτων ώστε συν τω χρόνω να ωριμάσουν οι συνθήκες απαραίτητες για την παροχή σε αυτές του μεγαλύτερου βαθμού της εκκλησιαστικής ανεξαρτησίας, δηλ. του αυτοδιοίκητου, του

αυτονόμου και του αυτοκεφάλου. Αυτή η θεωρία ώθησε τη Ρωσική Εκκλησία προς τη χορήγηση του αυτοκεφάλου π.χ. στην Ορθόδοξη Εκκλησία στην Αμερική το 1970.

Από την πλευρά του το Πατριαρχείο Κωνσταντινουπόλεως βάσει μιας πολύ διευρυμένης ερμηνείας του 28ου κανόνα της Δ΄ Οικουμενικής Συνόδου επιμένει στο προνόμιό του της κατεξοχίν ποιμαντικής μέριμνας όλης της Ορθόδοξης Διασποράς. Τη θέση αυτή συμμερίζονται και οι μερικές Ελληνόφωνες Εκκλησίες.

Το πρόβλημα της διασποράς συζητήθηκε στα πλαίσια των Διορθοδόξων Προπαρασκευαστικών Επιτροπών το 1990 και το 1993 καθώς και στο Συνέδριο Κανονολόγων το 1995.

Πεσυμφωνημένη απόφαση επί του θέματος λήφθηκε το Ιούνιο 2009 από την Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη. Σύμφωνα με αυτή σε διάφορες περιοχές όπου υπάρχει η Διασπορά έχουν ιδρυθεί Επισκοπικές Συνελεύσεις, που ενώνουν όλούς τους κανονικούς Επισκόπους α΄ η β΄περιοχής. Οι συνελεύσεις άρχισαν να λειτουργούν από τον Απρίλιο 2010, πράγμα, το οποίο επέτρεψε το συντονισμό της διορθόδοξης συνεργασίας μέσα στη Διασπορά.

13. Το θέμα του αυτονόμου

Για πρώτη φορά συζητήθηκε από την Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Επιτροπή το Δεκέμβριο 2009. Έπρεπε να προσδιορισθεί ο φορέας χορήγησης του αυτονόμου σε μια Εκκλησία, ο ρόλος της Μητέρας Εκλησίας στη λήψη της σχετικής αποφάσεως και το πως εξασφαλίζεται η κοινή συμμετοχή των λοιπών κατά τόπους Εκκλησιών στη λήψη της αποφάσεως.

Όπως γίνεται σαφές από συμβολές ορισμένες Εκκλησίες πιστεύουν ότι στην αντιμετώπιση των θεμάτων χορήγησης τόσο του αυτονόμου, όσο και του αυτοκεφάλου πρέπει να ακολουθείται το ίδιο σχήμα και σύμφωνα με την αρχή της συνοδικότητας, εγγυητής της οποίας είναι ο Οικουμενικός Πατριάρχης.

Η αντιπροσωπεία της Ρωσικής Εκκλησίας πρότεινε τη διάκριση των προσεγγίσεων αυτών των θεμάτων.

Μετά την έρευνα των ιστορικών προηγουμένων που διεκπεραίωσε το Τμήμα Εξωτερικών Εκκλησιαστικών Σχέσεων του Πατραρχείου Μόσχας, κατέστη αντιληπτό ότι το καθεστώς του εκκλησιαστικού αυτονόμου σε αντιδιαστολή με εκείνο του αυτοκεφάλου είναι αρκετά ευέλικτο και διαφέρει από Εκκλησία σε Εκκλησία. Γενικώς παραδέχεται μόνο το ότι έχοντας λίγοτερα ή

περισσότερα δικαιώματα αυτοδιοίκησης κάθε αυτόνομη Εκκλησία διατηρεί σχέση αρχής με την κυριαρχική της Εκκλησία.

Με βάση το σαφές γεγονός ότι όσο ευρύτερα δικαιώματα αυτοδιοίκησης και να έχει μια αυτόνομη Εκκλησία, αυτό δεν καταργεί τη σχέση αρχής που διατηρεί με την κυριαρχική της Εκκλησία, η αντιπροσωπεία της Ρωσικής Εκκλησίας κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η διαδικασία χορήγησης του αυτονόμου πρέπει να αποτελεί αρμοδιότητα της σχετικής αυτοκεφάλου Εκκλησίας.

Αυτή η θέση της Ρωσικής Εκκλησίας έγκειται στη βάση της αποφάσεως της Επιτροπής, όπου επιτεύχθη η καθολική συμφωνία των Εκκλησιών. Έγινε αποδεκτό ότι δικαίωμα κάθε τοπικής Εκκλησίας είναι να αποφασίσει ανεξαρτήτως τη χορήγηση του αυτονόμου σε ένα μέρος αυτής καθώς και το περιεχόμενο του καθεστώτος αυτού.

14. Το θέμα του αυτοκεφάλου

Το θέμα της παροχής αυτοκεφάλου διαφέρει ουσιαστικά από εκείνο του αυτονόμου, διότι μια νέα αυτοκέφαλη Εκκλησία γίνεται μέλος της οικογένειας των κατά τόπους Εκκλησιών και η ανάδειξή της αφορά άμεσα τις υπόλοιπες αδελφές Εκκλησίες. Είναι λογικό να υποθέσουμε ότι αφού η Μητέρα Εκκλησία αποφασίσει τη χορήγηση του αυτοκεφάλου σε ένα μέρος αυτής, η απόφαση αυτή πρέπει να παραπεφθεί στην εξέταση των Προκαθημένων ή των πληρεξούσιων αντιπροσώπων όλων των κατά τόπους Εκκλησιών ώστε σε περίπτωση καθολικής αποδοχής να εκδοθεί Συνοδικός Τόμος του αυτοκεφάλου.

Ταυτόχρονα δεν υπήρχε μέχρι σήμερα μια καθιερωμένη δαδικασία παροχής του αυτοκεφάλου και ιστορικά το αυτοκέφαλο χορηγήθηκε μονομερώς από α΄ ή β΄ Εκκλησία, ακόμα και δυο φορές όπως ήταν στην περίπτωση της Ορθοδόξου Εκκλησίας της Πολωνίας.

Η επεξεργασία του θέματος του αυτοκεφάλου ως και του αυτονόμου ανατέθηκε στην Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας. Ωστόσο και άλλες Εκκλησίες, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσικής, παρουσίασαν τις συμβολές τους. Οι Ελληνόφωνες Εκκλησίες Κωνσταντινουπόλεως, Αλεξανδρείας, Ιεροσολύμων και Ελλάδας απορρίπτουν το ατομικό δικαίωμα μιας Εκκλησίας όπως χορηγεί το αυτοκέφαλο σε ένα μέρος αυτής, προτάσσοντας το συνοδικό τρόπο στη λήψη της σχετικής αποφάσεως. Η ομοφωνία ολόκληρης της οικογένειας των Ορθοδόξων Εκκλησιών είναι εκ των ων ουκ άνευ προϋπόθεση για την ανάδειξη της νέας αυτοκέφαλης Εκκλησίας. Η πρωτοβουλία της ανακηρύξεως της αυτοκεφάλου Εκκλησίας, σύμφωνα με τις συμβολές των Ελληνόφωνων Εκκλησιώ, ανήκει στο Οικουμενικό Θρόνο, εξασφαλίζοντα την πανορθόδοξη ομοφωνία, και οπωσδήποτε με τη σύμφωνη γνώμη της Μητέρας Εκκλησίας.

Η θέση της Ρωσικής Εκκλησίας στο θέμα του αυτοκεφάλου και τον τρόπο ανακηρύξεως αυτού βασίζεται στην αρχή ισοτιμίας όλων των Εκκλησιών ανεξαρτήτως αποστολικότητας και αρχαιότητας αυτών και υποστηρίζει την πλήρη ανεξαρτησία της Εκκλησίας Μητέρας στη χορήγηση του αυτοκεφάλου σε ένα μέρος αυτής.

Τελικά ως βάση η Επιτροπή δέχθηκε το σχέδιο της αποφάσεως όπου συμπεριλήφθηκε ένας συμβιβασμός ότι κάθε τοπική Εκκλησία έχει δικαιώμα να δέχεται αίτηση για τη χορήγηση του αυτοκεφάλου από ένα μέρος αυτής, να αξιολογεί τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση αυτού και με την απόφαση της τοπικής της Συνόδου να υποβάλλει τη σχετική αίτηση στο Οικουμενικό Πατριαρχείο για να εξασφαλισθεί η πανορθόδοξη συναίνεση, ενημερώνοντας παράλληλα τις υπόλοιπες Εκκλησίες. Το ίδιο κείμενο περιορίζει την αρμοδιότητα του Οικουμενικού Πατριαρχείο στο θέμα με το τιμητικό του χρέος να στέλνει σχετικό Πατριαρχικό Μήνυμα σε όλες τις κατά τόπους Εκκλησίας προς την αναζήτηση της πανορθοδόξου συναινέσεως. Στο θέμα της υπογραφής του Τόμου Αυτοκεφαλίας προς το παρόν δεν έχει επιτευχθεί η ομοφωνία και η εξασφάλιση της ενιαίας θέσεως παραπέμφθηκε στις επόμενες συνεδρίες της Διορθόδοξης Προπαρασκευαστικής Επιτροπής.

Επομένως παρόλο που η συμφωνία αρχής των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών επί του θέματος της αυτοκεφαλίας έχει επιτευχθεί, πρέπει ακόμα να αντιμετωπισθούν οι ορισμένες λεπτομέρειες τεχνικής φύσεως.

15. Το θέμα των Ιερών Διπτύχων

Είναι το τελευταίο θέμα του καταλόγου και το οποίο η Διορθόδοξη Προπαρασκευαστική Επιτροπή μελέτησε στις συνεδρίες της το Φεβρουάριο 2011. Αφορά στα Ιερά Διπτυχα, δηλαδή την τάξη αναγραφής των Προκαθημένων των κατά τόπους Εκκλησιών στους επίσημους εκκλησιαστικούς καταλόγους.

Δίπτυχα τα οποία υπάρχουν σήμερα διαφέρουν ως προς την κατάταξη των Εκκλησιών Γεωργίας και Πολωνίας και την αναγραφή η μη της Ορθοδόξου Εκκλησίας στην Αμερική.

Το κοινό σημείο των Διπτύχων είναι η κατάταξη στην αρχή του καταλόγου αυτού Προκαθημένων των τεσσάρων πρεσβυγενών Πατριαρχείων και της Ρωσικής Εκκλησίας. Ακολουθούν οι λοιποί Πατριάρχες, Αρχιεπίσκοποι και Μητροπολίτες.

Το θέμα δεν έχει τόσο μεγάλη πρακτική σημασία, όπως π.χ. θέματα της Διασποράς, του αυτονόμου και του αυτοκεφάλου.

Σύμφωνα με την άποψη της Ρωσικής Ορθόδοξης Εκκλησίας καμία απόφαση στον τομέα αυτό δεν πρέπει να λαμβάνεται με την επιβολή της πλειοψηφίας στη μειοψηφία. Επιβάλλεται η ανάγκη να ακολουθούμε αυστηρώς την αρχή της πανορθοδόξου ομοφωνίας. Όλες οι αυτοκέφαλες Εκκλησίες ανεξαρτήτως αρχαιότητας ή περιστάσεων απόκτησης του καθεστώτος αυτοκεφαλίας είναι ίσες και ισότιμες ως προς τα δικαιώματα και το αξίωμά τους.

Η ανομοιότητα στα Δίπτυχα τα οποία ακολουθούν οι κατά τόπους Εκκλησίες οφείλεται στη διαμόρφωση αυτών επί τη βάσει του εθίμου, καθιερωμένου σε α΄ ή β΄ Εκκλησία.

Η διαφοροποίηση των απόψεων ως προς το θέμα ιερών Διπτύχων, κατά τη γνώμη μας, δεν πρέπει να επηρεάζει την κατάταξη των Προκαθημένων των Εκκλησιών της Κωνσταντινουπόλεως, της Αλεξανδρείας, της Αντιοχείας και των Ιεροσολύμων, η οποία επικυρώθηκε από τις Οικουμενικές Συνόδους, και την πέμπτη θέση του Πατριαρχείου Μόσχας, εικυρωθείσα από τις εν Κωνσταντινουπόλει Συνόδους του 1590 και του 1593.

Κρίνουμε εύλογο και δίκαιο εξ ιστορικής απόψεως ώστε κατά τον καθορισμό της τάξεως του Προκαθημένου της Εκκλησίας της Γεωργίας στα Δίπτυχα να ληφθεί υπόψη η αρχαιότητα της «πρώτης» αυτοκεφαλίας αυτής της Εκκλησίας και επομένως να επικυρωθεί η έκτη θέση αυτής μέσα στα Δίπτυχα.

Το θέμα της αναγραφής στα Δίπτυχα του Προκαθημένου της Ορθοδόξου Εκκλησίας στην Αμερική, κατά τη γνώμη μας, πρέπει να επιλυθεί οριστικά στην πορεία ολοκλήρωσης της πανορθοδόξου αποδοχής του καθεστώτος του αυτοκεφάλου αυτής της Εκκλησίας, το οποίο χορηγήθηκε σε αυτή από την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας το 1970.

16. Σχετικά με τις άμεσες προοπτικές της προσυνοδικής διαδικασίας. Η αρχή της ομοφωνίας μέσα στη διορθόδοξη συνεργασία.

Λοιπόν, όπως απέδειξε η συζήτηση τα δυο εναπομείνοντα θέματα της ημερήσιας διάταξης της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου, δηλαδή εκείνα του αυτοκεφάλου και των Διπτύχων, χρήζουν επιπρόσθετης επεξεργασίας. Ταυτόχρονα για να μην τεθεί σε εξάρτηση από τη συζήτηση αυτών των θεμάτων η προθεσμία σύγκλησης της Συνόδου, η οποία η συζήτηση μπορεί να γίνεται πολλά ακόμα χρόνια, σήμερα εξετάζεται το ενδεχόμενο ένταξης στην ημερήσια διάταξη της Συνόδου εκείνων μόνο οχτώ θεμάτων, τα οποία έχουν ήδη επεξεργασθεί. Τα θέματα δε του αυτοκεφάλου και των Διπτύχων προτείνεται να εξετασθούν κατά τη μετασυνοδική περίοδο.

Σε περίπτωση λήψεως αυτής της αποφάσεως οι αντιπρόσωποι των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών πρέπει να συνέλθουν σε Διάσκεψη για να ασχοληθούν με την κατάρτιση πρωτοκόλλου

της Συνόδου, τον καθορισμό της λειτουργίας της, της λήψεως απόφασεων μέσα στη Σύνοδο και τη σύνθεση των αντιπροσωπειών των κατά τόπους Εκκλησιών. Όπως προανέφερα, σχέδια κειμένων επί σειράς θεμάτων, τα οποία καταρτίσθηκαν παλαιότερα, είναι απαρχαιωμένα και συνεπώς πρέπει να υποστούν ορισμένη συντακτική διόρθωση, η οποία πρέπει να γίνει ήδη στην προσεχή Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη.

Σημειωτέον ότι δεν αξιολογούν θετικά την παρούσα κατάσταση της προσυνοδικής διαδικασίας όλες οι Εκκλησίες. Ακούγονται φωνές όπως τροποποιηθεί ο κανονισμός της πανορθοδόξου προσυνοδικής διασκέψεως, γίνει άρση της ομοφωνίας και καθιερωθεί η αρχή της πλειοψηφίας στη λήψη αποφάσεων. Έτσι στο επίσημο ακοινωθέν της Συνάξεως των Προκαθημένων των πρεσβυγενών Ορθοδόξων Πατριαρχείων και της Εκκλησίας Κύπρου στο Φανάριο 1-3 Σεπτεμβρίου 2011: "*Μετά λύπης διεπιστώθη ότι το προκληθέν, τον παρελθόντα Φεβρουάριον, αδιέξοδον εις την πορείαν προς την υλοποίησιν της από μακρού προετοιμαζομένης συγκλήσεως αυτής οφείλεται εις τας προβλέψεις του Κανονισμού Λειτουργίας των Πανορθοδόξων Προσυνοδικών Διασκέψεων, τας αφορώσας εις τον δι΄ομοφωνίας τρόπον λήψεως των αποφάσεων αυτών*".

Από τη μία η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας δε συμμερίζεται την τόσο απαισιόδοξη εκτίμηση της πορείας της προετοιμαζόμενης Συνόδου, και από την άλλη ακολουθεί αμετάβλητα τη θέση της ως προς τον τρόπο λήψεως αποφάσεων στην προσυνοδική πορεία. Η άρση της ομοφωνίας επιφέρει νέες ανωμαλίες τόσο στην προκαταρκτική φάση, όσο και στην ίδια τη Σύνοδο, διότι μπορεί να δμιουργήσει προβλήματα με την αποδοχή των συνοδικών αποφάσεων από εκείνη την τοπική Εκκλησία, της οποίας δεν ελήφθη υπόψη η γνώμη της.

Η αρχή της ομοφωνίας ήταν καθοριστική στην προσυνοδική διαδικασία από την αρχή και όλες οι Προσυνοδικές Διασκέψεις και οι Προπαρασκευαστικές Επιτροπές την εφάρμοσαν την τελευταία πενηνταετία. Ήδη στην Πανορθόδοξη Διάσκεψη της Ρόδου του 1961 κατόπιν εισηγήσεως της αντιπροσωπείας του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ενεκρίθη Κανονισμός Λειτουργίας της Πανορθοδόξου Διασκέψεως της Ρόδου, όπου αναφέρεται η πλήρη ομοφωνία των αντιπροσωπειών των Εκκλησιών κατά τη λήψη αποφάσεων. Εν συνεχεία όλα τα πανορθόδοξα κείμενα υιοθετούντο μόνο με την ομοφωνία.

Ο Κανονισμός Λειτουργίας των Πανορθοδόξων Προσυνοδικών Διασκεψεων, ο οποίος ενεκρίθη από την Γ΄ Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη το 1986, επεκύρωσε την διαμορφωθείσα παλαιότερα πράξη στη λήψη αποφάσεων με πανορθόδοξη σημασία επί τη βάσει της ομοφωνίας.

Συνεπώς στην πρόταση του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως και των Προκαθημένων των άλλων Εκκλησιών, οι οποίοι συνήλθαν στις 1–3 Σεπτεμβρίου 2011 στο Φανάριο, δύναται κανείς να διαβλέψει τη ριζική τροποποίηση της παλαιότερης θέσεως της Εκκλησίας της

Κωνσταντινουπόλεως, διατυπωθείσης στην Α΄ Πανορθόδοξη Προσυνοδική Διάσκεψη το 1961.

Σημειωτέον ότι η συνοδικότητα στη λήψη αποφάσεων που αφορούσαν σπουδαία εκκλησιαστικά ζητήματα ήταν η ανέκαθεν πράξη της Ορθοδόξου Εκκλησίας. Από τη μια υπέδειχνε την ενότητα του επισκοπικού λειτουργήματος αυτού καθ΄εαυτού, το οποίο ανάγεται στην ιεροσύνη του Χριστού, ενώ από την άλλη προστατεύει και διακρατεί ανόθευτη την εκκλησιαστική Παράδοση από τα σφάλματα των επιμέρους Επισκόπων.

17. Τα αναμενόμενα από την Πανορθόδοξη Σύνοδο

Υπό το πρίσμα των ως άνω να επανέλθουμε στην ερώτηση, που θέσαμε στην αρχή της ομιλίας: τι αναμένουμε από την Πανορθόδοξη Σύνοδο σε περίπτωση εάν πράγματι συνέρχεται και εάν γίνει αυτή τα αμέσως επόμενα χρόνια;

Η απάντηση στην ερώτηση αυτή προφανώς θα μπορεί να δοθεί μετά τη Σύναξη των Προκαθημένων των κατά τόπους Ορθοδόξων Εκκλησιών, η οποία συνέρχεται ενδεχομένως το έτος 2012. Εάν μεσα στη Σύναξη επιχειρηθεί η άρση της ομοφωνίας ως θεμελιώδης και μοναδικός τρόπος κατά τη λήψη αποφάσεων στο διορθόδοξο επίπεδο, τότε μπορούμε να υποθέσουμε ότι θα αναβληθεί επ΄αόριστον η σύγκληση της Συνόδου. Είναι αμφίβολη η συμμετοχή της οποιασδήποτε Εκκλησίας στη Σύνοδο, όπου η άποψή της μπορεί να περοφρονηθεί ή αποριφθεί υπό την πίεση των άλλων Εκκλησιών. Και εάν ακόμα συμμετάσχει σε μια τέτοια Σύνοδο, δικαιούται να μη δεχθεί τα αποτελέσματά της.

Διατηρουμένης αμετέβλητα της αρχής της ομοφωνίας κατά τη λήψη αποφάσεων στις Προπαρασκευαστικές Διορθόδοξες Διασκέψεις και επικυρωμένου του οριστικού καταλόγου θεμάτων της προσεχούς Συνόδου, μπορούμε να υποθέσουμε ότι η Προπαρασκευαστική Επιτροπή θα ασχοληθεί άμεσα με τον καταρτισμό Κανονισμού της Συνόδου καθώς και τη συντακτική διόρθωση των ήδη καταρτισθέντων κειμένων, τα οποία χρήζουν επεξεργασίας. Σε αυτή την περίπτωση η Σύνοδος μπορεί να γίνει στο ορατό μέλλον.

Το θέμα του κανονισμού δεν απασχόλησε ακόμα ουδεμία φορά τις Διορθόδοξες Διασκέψεις. Σύμφωνα με τον ισχύοντα κανονισμό των Προσυνοδικών Προπαρασκευαστικών Επιτροπών κάθε Εκκλησία εκπροσωπείται σε αυτές με δυο μέλη. Με άλλα λόγια τόσο μια τοπική Εκκλησία με πολλά εκατομμύρια των πιστών, όσο και μια άλλη με ένα ποίμνιο δεκάδων χιλιάδων πιστών, εκπροσωπούνται με δυο μέλη. Άλλωστε έως ότου αμφισβητήθηκε η άρχη της ομοφωνίας, αυτός ο τρόπος εκπροσώπησης δεν προκαλούσε ερωτήσεις στις κατά τόπους Ορθόδοξες Εκκλησίες, καθεμία από τις οποίες νιώθει σίγουρη διότι λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντά της.

Όμως τώρα, όταν με πρωτοβουλία μερικών Εκκλησιών ετέθη υπό αμφισβήτηση η αρχή της

ομοφωνίας, δικαιούμαστε να αμφισβητήσουμε και την υφιστάμενη αρχή της εκπροσώπησης στο διορθόδοξη χώρο, πολύ περισσότερο όταν πρόκειται για την επικείμενη Πανορθόδοξη Σύνοδο. Είναι προφανές ότι στη Σύνοδο δε μπορεί να ισχύει η αρχή της ισότιμης εκπροσώπησης, αλλά να εφαρμόζεται η αρχή της αναλογικής εκπροσώπησης. Άλλωστε είναι αδύνατο η Ορθόδοξη Εκκλησία της Ρωσίας με περίπου 150 εκατομμύρια πιστούς και περίπου 250 Επισκόπους να εκπροσωπείται με τον ίδιο αριθμό αντιπροσώπων όπως μια τοπική Εκκλησία με μόλις δεκάδες χιλιάδες πιστούς και λίγους αρχιερείς.

Μπορούμε να υποθέσουμε ότι η επικείμενη Πανορθόδοξη Σύνοδο θα είναι Σύνοδος Επισκόπων, διότι δε θα συμμετάσχουν σε αυτή ως πλήρη μέλη ιερείς και λαϊκοί. Εάν στη Σύνοδο συνέρχονται όλοι οι Ορθόδοξοι Επίσκοποι που εκπροσωπούν όλες τις κανονικές Ορθόδοξες Εκκλησίες, σύμφωνα με τις κατά προσέγγιση εκτιμήσεις μου θα ανέρχονται σε περίπου επτακόσιους. Σε περίπτωση εάν συνέρχονται ?

Μια πηγή: https://mospat.ru/gr/news/55009/